

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 18. února 2020 ve věci č. 45776/16 – *Jidic proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že při ukládání trestu nedošlo k porušení článku 7 Úmluvy, konkrétně povinnosti použít tu z konkurujících úprav, která je pro pachatele příznivější, byť nový zákon umožňoval kromě odnětí svobody uložit i jiný trest, který sice byl obecně příznivější, ale za konkrétních podmínek stěžovatelovy věci, kvůli závažnosti jednání a délce uloženého trestu odnětí svobody, což mělo dopad i na možnost odložení jeho výkonu, nepřicházelo uložení jiného trestu v úvahu. Původní zákon byl naopak příznivější právě z hlediska podmíněného odložení výkonu trestu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel je řidičem z povolání. Během řízení vozidla se dostal do rozepře s posádkou jiného automobilu. Spolucestující stěžovatele, který vystoupil z vozidla, byl lehce zraněn poté, co stěžovatel nechtěně zařadil rychlost, kvůli čemuž se dalo vozidlo do pohybu. Se stěžovatelem bylo zahájeno trestní řízení, neboť bylo zjištěno, že v době nehody byl pod vlivem alkoholu. Vzhledem k tomu, že v jeho průběhu nabyt účinnosti nový trestní zákoník, vznikly pochybnosti o tom, jaké právní úpravy má být užito. Právní předpisy totiž stanovovaly částečně odlišná pravidla co do trestání pachatelů. Vnitrostátní soudy nakonec dospěly k závěru, že mírnější byla původní právní úprava, která mimo jiné umožňovala podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody se stanovenou zkušební dobou i v typově závažnějších případech. Stěžovatel byl opačného názoru, neboť nová úprava stanovila kromě trestu odnětí svobody i možnost uložení samostatného peněžitého trestu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 7 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení zásady retroaktivity mírnějšího trestního zákona.

a) K obecným zásadám

Soud zopakoval, že článek 7 Úmluvy nezaručuje pouze zásadu zákazu retroaktivního použití přísnějších trestních zákonů, nýbrž implicitně i zásadu retroaktivity mírnějšího trestního zákona. Tedy pokud se liší trestní zákon účinný v době spáchání trestného činu a pozdější trestní zákony přijaté před vynesením konečného rozsudku, vnitrostátní soudy mají povinnost použít ten zákon, jehož ustanovení jsou pro osobu nejvýhodnější [*Scoppola proti Itálii* (č. 2), č. 10249/03, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2009, § 109]. Ustanovení týkající se přísnosti trestu, který má být uložen v případě, že proces probíhá v režimu zkráceného řízení, konkrétně požadavek na snížení trestu soudem o jednu třetinu, jsou navíc ustanoveními hmotného práva, a vztahuje se na ně tudíž článek 7 Úmluvy (tamtéž, § 111–113).

b) K použití obecných zásad na okolnosti projednávané věci

Soud připomněl, že posouzení, která z právních úprav je pro osobu příznivější, tj. zda úprava účinná v době spáchání činu, nebo v době, kdy byla osoba shledána vinnou, nezávisí na abstraktním srovnání dotčených předpisů. Záleží na tom, zda se osoba po konkrétním zhodnocení skutků nachází stran stanovení trestu v méně výhodném postavení v důsledku upřednostnění jedné z právních úprav (*Maktouf a Damjanović proti Bosně a Hercegovině*, č. 2312/08 a 34179/08, rozsudek velkého senátu ze dne 18. července 2013, § 69 a 70).

Případ stěžovatele se přitom v určitých aspektech podobal právě věci *Maktouf a Damjanović proti Bosně a Hercegovině* (cit. výše). U obou vnitrostátní soudy jednak dospěly k závěru o příznivější trestní úpravě na podkladě konkurujících předpisů, které byly účinné v době spáchání činu, resp. nabytí účinnosti před odsouzením osoby, po zohlednění konkrétních okolností. Jednak uložily tresty odnětí svobody při hranici stanovené trestní sazby. Současné však oba případy vykazují rozdíly. U stěžovatele

vnitrostátní soudy přihlédly v rámci hodnocení nejen k maximální a minimální délce sazby trestu odnětí svobody, ale vzaly v úvahu jednak možnost uložit dle nové úpravy samostatně peněžitý trest, jednak způsob výkonu trestu dle obou právních úprav. Konkrétně, zda bylo možné podmíněně odložit výkon trestu, resp. odložit uložení trestu. Uvedené pak mělo vliv na trvání oprávnění stěžovatele řídit vozidlo, což on sám považoval za rozhodující vzhledem k tomu, že jeho příjmy a živobytí byly závislé na existenci oprávnění.

Soud poznamenal, že skutková podstata trestného činu řízení vozidla na veřejné komunikaci pod vlivem alkoholu byla v zásadě totožná dle obou úprav. Stěžovatel navíc nezpochybňoval, že jeho jednání bylo trestné dle práva účinného v době, kdy k němu došlo. Ani otázka dostupnosti a předvídatelnosti práva zde nevystala. Zákonost samotného odsouzení tedy u stěžovatele nebyla rozporována. Obě úpravy však stanovily odlišná pravidla ukládání trestů u tohoto trestného činu.

Dle původní úpravy bylo možné uložit trest odnětí svobody v délce od jednoho roku do pěti let. Vnitrostátní soudy mohly podmíněně odložit výkon uloženého trestu se stanovením zkušební doby, byly-li splněny určité podmínky, a současně stanovit jedno či více omezení v rámci dohledu, včetně zákazu řízení. Navíc, pokud bylo vedeno zkrácené řízení, délka trestu se tím snižovala o třetinu. Dle nové úpravy je možné uložit trest odnětí svobody v délce od jednoho roku do pěti let, nebo peněžitý trest. Vnitrostátní soudy mohou upustit od uložení trestu nebo jeho uložení odložit, případně podmíněně odložit výkon uloženého trestu se stanovením zkušební doby, jsou-li splněny určité podmínky, a současně stanovit jedno či více omezení v rámci dohledu. Pokud bylo uložení trestu odloženo, současně mohla být opět stanovena omezení včetně zákazu řízení. Bylo-li vedeno zkrácené řízení, délka trestu se tím opět snižovala o třetinu.

Při celkového srovnání pravidel trestání dle obou úprav Soud shledal, že nová úprava umožňovala na jedné straně vnitrostátním soudům vybrat si mezi trestem odnětí svobody a peněžitou pokutou a zároveň dovolovala upustit od uložení trestu nebo odložit jeho uložení. Na straně druhé stanovila, že byl-li uložen trest odnětí svobody v délce tři a více let, musel být vykonán, jednalo se tedy o přísnější režim oproti dřívější úpravě, u které podmíněně tresty odnětí svobody byly možné i v typově závažnějších případech. Soud přitom podotkl, že stěžovatelovo jednání bylo označeno za závažné a byl mu uložen trest odnětí svobody v délce tři roky a čtyři měsíce, což se pohybovalo v rozpětí sazby i dle nového zákona.

Byť tedy stěžovatel namítal, že dle nové úpravy existovala možnost mu uložit i peněžitý trest, Soud poznamenal, že dle vnitrostátních soudů uložení pokuty s ohledem na okolnosti případu nepřicházelo v úvahu. V tomto ohledu Soud doplnil, že námitka vhodnosti uloženého trestu nespadá pod článek 7 Úmluvy, neboť není úlohou Soudu rozhodovat, jaká délka trestu odnětí svobody či jaký druh trestu za trestný čin jsou odpovídající (*Hummatov proti Ázerbájdžánu*, č. 9852/03 a 13413/04, rozhodnutí ze dne 18. května 2006; *Hakkar proti Francii*, č. 43580/04, rozhodnutí ze dne 7. dubna 2009; *Vinter a ostatní proti Spojenému království*, č. 66069/09 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 9. července 2013).

Podle Soudu bylo důležité zjistit, zda za předpokladu použití nové úpravy existovala reálná možnost, aby byl stěžovateli uložen mírnější trest. Zopakoval, že vnitrostátní soudy nepovažovaly případ typově za méně závažný a současně uložily trest odnětí svobody přesahující tři roky. Jak přitom bylo uvedeno výše, nová trestní úprava pouze u méně závažných trestných činů, anebo byl-li uložen trest odnětí svobody v délce pod tři roky, připouštěla jeho odložení. Jelikož u stěžovatele závažnost spáchaného trestného činu ani délka uloženého trestu odnětí svobody nesplňovaly dané požadavky, musel by, pokud se použila nová úprava, nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody.

Pakliže vnitrostátní soudy dospěly k závěru, že pro stěžovatele byla příznivější předchozí úprava, neboť i v jeho konkrétní situaci umožňovala uložit podmíněný trest odnětí svobody s odkladem na zkušební dobu, rozhodly ve prospěch stěžovatele.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti dospěl Soud k závěru, že k porušení článku 7 Úmluvy nedošlo.